

УДК 378.147:004:001.895

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІА ПРЕЗЕНТАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

К.В.Годлевська

Анотація. Проаналізовано педагогічні умови застосування мультимедіа презентацій у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів, виявлено труднощі при впровадженні мультимедіа презентацій у навчальний процес, визначено правила розробки і використання мультимедіа презентацій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Ключові слова: мультимедіа презентації, професійна підготовка майбутніх вчителів початкових класів.

Аннотация. Проанализированы педагогические условия применения мультимедиа презентаций в профессиональной подготовке будущих учителей начальных классов, выявлены трудности при введении мультимедиа презентаций в учебный процесс, определены правила разработки и использования мультимедиа презентаций в процессе профессиональной подготовки будущих учителей начальных классов.

Ключевые слова: мультимедиа презентации, профессиональная подготовка будущих учителей начальных классов.

Summary. The pedagogical conditions for the use of multimedia presentations in the training of future primary school teachers were analyzed. Difficulties of using multimedia presentations in the educational process of pedagogical higher educational establishments are found. The algorithm of designing and using multimedia presentations in the training of future primary school teachers is defined.

Key words: multimedia presentations, training future primary school teachers.

Постановка проблеми. Підвищення ефективності навчання в сучасному вищому навчальному закладі неможливе без упровадження новітніх форм організації навчального процесу. Одним із способів реалізації цієї тези є застосування мультимедіа технологій, зокрема мультимедіа презентацій. Їх використання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів сприяє урізноманітненню подання навчального матеріалу, що дозволяє підвищити інтерес студентів до вивчення дисциплін, інтенсифікувати процес навчання, і підготувати до використання мультимедіа презентацій у майбутній професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Досвід застосування мультимедіа презентацій в освіті описаний у працях Е.Бравермана, М.Євстигнеєва, А.Зубова, І.Зубової, С.Костроміної, Д.Лебедева, І.Смирнова, П.Сисоєвої, Є.Черткової, Н.Чуркіна та ін.

Дидактичні можливості нових інформаційних технологій у навчально-пізнавальному процесі, теоретико-методичні засади створення та використання електронних підручників та презентаційних матеріалів навчального призначення всебічно досліджувалися у наукових працях О.Глазунової, Н.Дементівської, М.Жалдака, С.Жогло, Л.Забродської, В.Кондратової, Н.Морзе, І.Підласого, М.Тукало, М.Шермана та ін.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення педагогічних умов застосування мультимедіа презентацій у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів. Ми також прагнемо виявити труднощі, які виникають при введенні мультимедіа презентацій у навчальний процес, визначити правила розробки і використання мультимедіа презентацій у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Під мультимедійними засобами навчання розуміються дидактичні засоби, що характеризуються комплексною організацією навчальної та наукової інформації, забезпечують інтерактивну та безперервну взаємодію суб'єктів навчання між собою і дозволяють оперативно та якісно керувати індивідуальною навчально-пізнавальною та професійно-орієнтованою діяльністю при навчанні студентів [6, с. 76]. На нашу думку, можна виділити такі засоби мультимедіа технологій, що найбільш підходять для використання у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів, серед них: електронні підручники, посібники й енциклопедії, самостійно підготовлений викладачем матеріал, мультимедійні презентації, відеоуроки, тренажерні програми, відеоуроки, навчальні відеофільми та ін.

Найчастіше у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів використовують мультимедійну презентацію. На наш погляд, вдалим є тлумачення А.Некрасової та Н.Сімчук, які зазначають, що мультимедійні презентації (мультимедіа-презентації) – це особлива група засобів навчання на основі сучасних інформаційних технологій представлення інформації, що поєднують у собі різноманітні програмні й технічні засоби (текст, мову, фото, відео, графіку, анімацію, звук) для найбільш ефективного впливу на того, хто навчається, який одночасно є і читачем, і слухачем, і глядачем [6, с. 77]. Результати дослідження дають підстави стверджувати, що мультимедійні презентації – це один із найбільш функціональних та ефективних засобів під час проведення лекцій з «Історії педагогіки», «Технології викладання у вищій школі» та інших методичних дисциплін. Мультимедійний вид лекції характеризується тим, що викладач замість дошки і крейди має потужний інструмент для представлення інформації в різній формі (текст, звук, графіка, анімація, відео та ін).

Презентація у широкому розумінні – це представлення людей, ідей, виробів, матеріалів, послуг і т.п. У цьому змісті будь-яка лекція, захист дисертації або курсового проекту – теж презентація [2, с. 6].

Презентація у вузькому розумінні слова – набір слайдів, представлених у певному порядку, які демонструють на великому екрані за допомогою мультимедійного проектора, і які слугують ілюстрацією до розповіді викладача. Синонімами терміну «презентація» в цьому розумінні є поняття «комп'ютерна презентація» та «мультимедійна презентація» [4].

У літературі не існує загально визнаної класифікації презентацій. Проте Н.Морзе та Н.Дементівська пропонують класифікувати презентації за такими ознаками:

1) за кількістю медіа засобів: мультимедіа (звуки, зображення, відео фрагменти); текстова (з мінімальним ілюструванням); комбінована.

2) за призначенням: комерційні (здебільшого рекламного характеру); інформаційні; навчальні тощо [4].

Крім того, Н.Морзе та Н.Дементівська розглядають навчальні презентації як окрему групу, враховуючи їх особливу роль у навчальному процесі. Серед навчальних презентацій, в залежності від цілей її застосування, виділяють такі: лекційні (для викладача); звіт про результати діяльності, проект, дослідження (учнівська робота); тест (як для викладача так і для учнів).

За способом подання слайдів можна розрізнити презентації:

1. Для супроводу лекції, виступу – з записом голосу лектора чи усним супроводом.

2. Слайд-шоу – без супроводу лектора, або із записаним голосом доповідача.

3. Комбінована – з усним супроводом, із записаним голосом, частиною якої може бути слайд-шоу [4].

Застосування комп'ютерних презентацій навчального призначення забезпечує візуальну «підтримку» дидактичного процесу. Існує багато досить потужних програмних засобів для створення повноцінних, насичених анімацією, звуковими ефектами, графікою і відеофільмами презентацій. Серед них є додатки, орієнтовані як на професійну роботу, так і на роботу менш кваліфікованих користувачів. Найбільш відомими є: Microsoft PowerPoint, OpenOffice.org Impress, Corel Presentation (у складі Word Perfect Office), Lotus Freelance Graphics (у складі Smart Suite), Macromedia Director Shockwave Studio, онлайн сервіс Google Презентації та ін. Але домінуюче місце відводиться програмі Microsoft PowerPoint, що входить до складу офісного пакету Microsoft Office. Принцип роботи даної програми полягає в послідовному демонструванні слайдів (слайд – це окремий кадр презентації, що містить різні елементи і способи форматування. Кожний слайд може бути відображений на екрані, роздрукований на папері або прозорій плівці), наповнений текстовою та графічною інформацією, з можливістю використання мультимедійних компонентів (анімації, аудіо- та відео- файлів тощо), що сприяє ефективному засвоєнню навчально-пізнавальної інформації.

Переваги використання редактора Power Point:

Зручний інтерфейс та засоби показу презентацій. Поліпшений режим показу слайдів спрощує проведення презентацій завдяки наявності вдосконаленого екранного інтерфейсу і засобів рукописного введення для додавання поміток, включаючи маркер, стрілки й ручки двох видів, що забезпечує простоту роботи з нею навіть для початківців і недостатньо підготовлених користувачів.

Використання графіки. Навчальна презентація, створена в програмі Power Point, не вимагає значних ресурсів комп'ютера, а її робочий файл займає порівняно мало дискового простору (близько 3 Mb), оскільки графічні зображення представлені файлами з розширенням jpeg, що значно зменшує розмір файлу самої презентації (порівняно з використанням рисунків bmp) та прискорює її роботу (запуск слайдів), особливо на комп'ютерах низької продукції.

Настройка анімації. Високоякісна настройка анімації в PowerPoint дозволяє створювати динамічні презентації. Можна застосовувати різні ефекти анімації, наприклад, одночасне переміщення декількох об'єктів або переміщення об'єктів за певною траєкторією, а також легко задавати послідовність усіх ефектів анімації, включаючи вихід. Робота з мультимедіа. Підтримка додаткових типів файлів розширює можливості перегляду відеозаписів у повноекранному режимі й використання відтворення для зупинки, запуску й перемотування презентації, а також для пошуку потрібних даних.

Помітки на слайдах. Під час проведення презентації можна додавати помітки та ілюстрації. При використанні планшетного комп'ютера можна вибирати кольори і типи пера для додавання більш яскравих приміток. Програма PowerPoint має багато можливостей, через що є вельми зручною і легкою для вивчення [1, с. 192; 6, с. 110].

Кожна навчальна мультимедійна презентація має відповідати всім дидактичним вимогам (тим самим, що й традиційні посібники), а саме: науковості, систематичності, послідовності, доступності, зв'язку із практикою, наочності. Проте під час створення презентації необхідно враховувати не тільки відповідні принципи класичної дидактики, але й специфічні підходи використання комп'ютерних мультимедійних презентацій.

1. Орієнтація на конкретну аудиторію. Різні цільові групи цікавлять різні аспекти представленої теми, вони орієнтовані на різний стиль донесення інформації, вони намагаються знайти інформацію для вирішення різних завдань. Зрозумілість, актуальність, цікавість, переконливість презентації залежать від того, наскільки при створенні презентації враховувалося, для кого вона призначена.

2. Відповідність стилю виступу. Презентація має бути зручна конкретному ораторові. Відповідно до цього, доповідач висуває на перший план емоційні або раціональні аргументи, віддає перевагу “байкам” або достовірним прикладам, використовує провокаційні прийоми або захоплює своєю відкритістю, імпровізує або дотримується плану, залежно, від того яка йому потрібна презентація.

3. Легкість для сприйняття. Ефективне подання інформації в презентації принципово відрізняється від написання ділових паперів або статей.

4. Використання графіки та анімації. Схеми, піктограми та малюнки замінюють слова на слайдах, спрощуючи сприйняття. Анімація використовується, насамперед, щоб показати складні процеси. Використання графіки та анімації має робити презентацію привабливішою, акцентувати увагу, а не відволікати від смислового змісту.

5. Індивідуальний дизайн. Оформлення презентації має бути унікальним, гармонійним і відповідати загальному стилю. Від цього залежить переконливість презентації і враження від неї [8, с. 137 – 138].

Визначимо позитивні сторони використання мультимедійних презентацій в процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів:

- презентації можуть створюватися не тільки для показу на стінному екрані для групи слухачів в аудиторії, але також можуть використовуватися для індивідуального перегляду на комп'ютері;
- комп'ютерні презентації можуть використовуватися як для занять з безпосередньою участю доповідача, так і без його участі (наприклад, для самоосвіти);
- об'єднують звук і зображення з навчанням на базі ПК, що забезпечує наочність, сприяє комплексному сприйняттю і кращому запам'ятовуванню матеріалу;
- різна швидкість показу (відтворення) надає можливість аналізувати рух або окремі кадри, доповнювати коментарями тексти, графіку, стоп-кадри, зображення рухів у динаміці;
- ціни на технічне забезпечення для систем мультимедіа та на CD-диски є порівняно низькими;
- є можливість практично миттєво одержати доступ до будь-якого слайду або їхньої послідовності;
- можна передавати і подавати інформацію в чіткому та структурованому вигляді, зберігаючи гнучкість;
- порівняно легко навчитися користуватися;
- створені презентації легко тиражуються, можуть демонструватися практично на будь-якому комп'ютері і являють собою корисний засіб аудіовізуальної підтримки будь-якої доповіді – виступу на науковій конференції чи звіту перед аудиторією;
- виключає ймовірність помилкового трактування думок викладача [4; 9].

Серед недоліків використання мультимедіа презентацій у навчальному процесі дослідники (Бент Б. Андерсен, Катя ван ден Брінк, Д.Лебедев, І.Смирнов, А.Федоров) виділяють такі:

- наявність додаткових рухомих об'єктів, складні способи подання інформації, великі обсяги інформації розсіюють увагу студентів, відволікаючи їх від суті викладеного на лекції матеріалу;
- швидкий темп читання лекції і особливо зміни слайдів;
- невеликий нечитаний шрифт;
- відсутність поетапності та логіки при відтворенні тексту виступу;
- інформаційна перевантаженість слайдів;
- обмежені можливості короткочасної пам'яті учнів;
- порушення цілісності засвоєння навчального матеріалу, викликане тим, що людина здатна оперувати одночасно лише сімома різними розумовими категоріями;
- висока трудомісткість діяльності викладача, яка збільшує час на підготовку до заняття [5, с. 176].

Щоб уникнути виникнення перерахованих вище труднощів використання мультимедіа презентацій у навчальному процесі, необхідно розв'язати наступні дидактичні проблеми, а саме необхідність: а) створення навчальних посібників, орієнтованих на застосування мультимедіа презентацій у навчальному процесі, навчальних посібників, спрямованих на самостійну роботу студентів із застосуванням різних типів мультимедійної презентації; б) визначення критеріїв складання та оцінювання якості презентацій та їх педагогічної ефективності; в) розробки баз даних, «пакетів» мультимедійних презентацій за лекційними і практичними курсами; проведення систематичного комп'ютерного тестування з дисциплін навчального плану та ін.

Визначимо основні умови застосування мультимедійних презентацій у професійній підготовці майбутніх вчителів початкових класів:

1. Мотиваційне забезпечення студентів в умовах створення мультимедійно-навчального середовища. Реалізація цієї умови передбачає створення умов, що спонукають до активного використання мультимедіа презентацій і формують у студентів позитивну мотивацію до їх застосування в майбутній професійній діяльності, стимулюють активну навчально-пізнавальну діяльність.

2. Алгоритмізація викладачами навчального процесу у педагогічних ВНЗ на основі системного використання мультимедіа презентацій. Дана умова забезпечує планове, змістовне проведення заняття, вибір етапів навчального процесу, на яких доцільно застосовувати мультимедійні продукти, визначення місця мультимедіа презентацій у структурі заняття, визначення часу роботи з ними, визначення змістового наповнення мультимедійного продукту тощо. Дана педагогічна умова передбачає вдалий підбір методів застосування мультимедійних засобів та організаційних форм навчання, індивідуального та групового підходу щодо засвоєння студентами змісту даного мультимедійного продукту.

3. Оволодіння слухачами етапами мультимедійної візуалізації навчального матеріалу. Дана умова передбачає вміння створювати мультимедійні презентації для представлення самостійних завдань і досліджень.

Окреслені педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання визначають основні вимоги до мотивів, вибору змісту, засобів, методів, форм навчання майбутніх вчителів початкових класів із застосуванням мультимедійних засобів навчання.

Висновки. Використання мультимедійних презентацій у процесі викладання лекційного матеріалу є першим кроком до впровадження мультимедійних технологій навчання у процес професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Їх використання дозволяє інтенсифікувати діяльність викладача та студента, підвищити якість вивчення дисципліни, втілити в життя принцип наочності, а також сприяє їх професійному самовизначенню, методично-творчому становленню. Разом з тим, застосування презентацій неодмінно має гармонійно поєднуватися з традиційною методикою викладання дисципліни. Практика показує, що мультимедійні презентації є ефективними на будь-яких етапах навчально-виховного процесу, проте на різних за структурою та дидактичною метою заняттях методика застосування їх повинна відрізнятися.

Перспективи подальших розвідок із даного напрямку. У подальших дослідженнях ми розглянемо інші види мультимедійних технологій навчання і аспекти їх використання у навчальному процесі педагогічних ВНЗ.

Література

1. Биков І.Ю. Microsoft Office в задачах економіки та управління / І.Ю. Биков, М.В. Жирнов, І.М. Худякова. – К. : ВД «Професіонал», 2006. — 264 с.
2. Вашук О. М. Підготовка лекцій – презентацій : навч. пос. /О. М. Вашук, В. О. Нелюбов. – Ужгород, 2005. – 66 с.
3. Маханькова Н. В. Мультимедійная презентация в иноязычном образовании : учеб. пособ. / Н. В. Маханькова, Л. В. Мокрушина; под ред. Т. И. Зелениной. – Ижевск : Изд-во «Удмуртский университет», 2012. – 125 с.
4. Морзе Н.В. Проектування, створення та використання навчальних мультимедійних презентацій як розвитку мислення учнів [Електронний ресурс] / Н.В. Морзе, Н.П. Дементієвська. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em2/content/07dnpsts.html>.
5. Мультимедиа в образовании : специализированный учебный курс/ Бент Б. Андресен, Катя ванн ден Бринк; авторизованный пер. с англ. испр. и доп. – М. : Дрофа, 2007. – 2 –е изд. – 224 с.
6. Некрасова А. Н. Мультимедийные презентации как средство обучения биологии / А.Н. Некрасова, Н. М. Семчук // Ярославский педагогический вестник. – 2011. – № 3. – Т. II (Психолого-педагогические науки) – С. 74.–78.
7. Нищак І.Д. Створення та використання комп'ютерних презентацій у професійній підготовці вчителя трудового навчання / І.Д. Нищак // Педагогічний альманах. – 2010. – Вип. 6. – С. 107–114.
8. Осадчий В.В. Мультимедійні технології у професійній підготовці майбутніх учителів в умовах педагогічного університету/ В. В. Осадчий // Педагогіка. – 2011. – № 2. – С. 129–140.
9. Романишина О.Я. Підготовка майбутніх учителів іноземних мов до використання мультимедійного супроводу при викладанні фахових дисциплін / О.Я. Романишина // Педагогічні науки. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Електронне фахове видання. – 2011. – № 2. Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2011_2/zmist.html
10. Ткач Ю.М. Окремі особливості створення мультимедійних презентацій / Ю.М. Ткач / Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка : Зб. наук. пр. – Вип. 93. – 2011. – С. 97–101.